

New York Times
bestselerių autorė
Daisy Goodwin

DIVA

Romanas apie Mariją Kalas

VCA
LV*

Daisy Goodwin

DIVA

Iš anglų kalbos vertė
Nida Norkūnienė

VILNIUS, 2023

Versta iš:
DIVA
by Daisy Goodwin

Bibliografinė informacija
pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale *ibiblioteka.lt*

This edition is published by arrangement
with Peters, Fraser and Dunlop Ltd. through ANA Baltic, Ltd.

© Daisy Goodwin Productions, 2023
© Vertimas į lietuvių kalbą, Nida Norkūnienė, 2023
© Viršelis, Algimanta Sirvydaitė, 2023
© Leidykla VAGA, 2023

ISBN 978-5-415-02751-4

*Skiriu Hope's Dellon –
puikios redaktorės ir mylimos draugės –
atminimui*

AUTORĖS PASTABA

Šis romanas yra apie Mariją Kalas, ne jos biografija, tad nors, kiek galėjau, laikiausi faktų, leidau sau truputį laisvės, susijusios su datomis. Esu įsitikinusi, pasitaikys išvalgių Kalas gerbėjų, kurie pastebės tą pernelyg didelį laisvumą, tačiau viliuosi, kad jie man atleis. Norėjau papasakoti tokią pat prikaustančią istoriją, kokia buvo jos veikėja.

Uvertiūra

PROLOGAS

Tikras lobis

1940 METŲ VASARIS, ATĖNAI

Vakar vakare kaip reikiant pasnigo ir bent kartą šešiolikmetė Marija Kalogeropulu jautėsi dėkinga už tvirtus raštuotos odos dvigubu padu broginius pusbačius, kurie Atėnuose buvo vieningi batai, pakankamai dideli jos devinto dydžio pėdoms. Ji nebuvo mačiusi sniego nuo pat tada, kai prieš trejus metus išvyko iš Niujorko. Vakar vakare Marija klausėsi radijo ir Miltonas, jos sesers vaikiną, pasisuko į ją ir pasakė, kad galbūt jai vertėtų pagalvoti, ar negrįžti į Ameriką:

– Visi mano, kad įsiverš italai. Ten būtum saugesnė.

Prieš metus mintis grįžti atgal į Jungtines Amerikos Valstijas ir pas savo tėtį Mariją būtų pradžiuginusi. Bet ne dabar. Ji negalėjo palikti savo dainavimo mokytojos, didžios ispanės, soprano dainininkės Elviros de Idalgo.

Nuo buto Patisijono gatvėje iki konservatorijos Marija dažniausiai nueidavo per dvidešimt minučių, bet šiandien sniegas

ją stabdė. Kai ji pasuko už kampo į Sintagmos aikštę, išvydo iš pastato išeinančią pažįstamą figūrą.

– Ponia! – sušuko ji, paslydo ir čiūžtelėjo ant sniego, bandydama pasivyti mokytoją.

Elvira de Idalgo atsigręžė ir nusišypsojo, išvydusi priešais nekantraujantį veidą.

– Ponia! Aš ją išmokau. Trele. – Stovėdama vidury kelio Marija pradėjo dainuoti trele iš „Lučijos di Lamermur“ beprotiškos antrojo veiksmo scenos, jos balsas buvo toks atkaklus ir kupinas emocijos, kad sudrebino sniego prislopintą gatvės tylą.

Elvira kilstelėjo ranką, kad ją nutildytų.

Marija pažvelgė apmirusi.

– Ar aš suklydau? Buvau tikra, kad šįsyk padainavau teisingai.

Elvira atsiduso.

– Ne todėl tave sustabdžiau. Marija, neturėtum visu balsu dainuoti gatvėje.

Marija nustebusi vėl pažvelgė į ją. Akivaizdu, jog ji nepagalvojo, kad jos elgesys keistas. Iš visų Elviros mokinių Marija pirmoji ateidavo ir paskutinė išeidavo; net jei jos pačios pamoka jau būdavo pasibaigusi, ji sėdėdavo per visas Elviros pamokas, tikėdamasi ko nors išmokti. Norėjo būti pati geriausia dainininkė, kokią tik Elvira yra mokiusi.

Dabar ji atrodė nusiminusi.

– Ar aš jus sugluminau?

Elvira papurtė galvą.

– Aš rūpinuosi tavimi, Marija. Tokiu balsu kaip tavo reikia rūpintis. Jis yra brangi dovana. Nešvaistyk jo dainuodama ant sniego. Dabar tu esi jauna ir manai, kad tavo balsas visuomet padarys viską, ko tik užsimanysi. Aš irgi taip manydavau. Tačiau jis nebus toks visada. Kuo labiau jį saugosi dabar, tuo ilgiau jis išliks.

Jiedviem einant Patisijono gatve, Elvira paėmė mergaitę už parankės.

– Tu manai, kad esi nenugalima ir kad aš nepagrįstai nerviuosi, bet aš žinau, ką kalbu. Privalai turėti kantrybės, Marija.

Marija klusniai linktelėjo, bet Elvira matė, kad jos neįtikino, ir stengėsi sugalvoti, kaip tą padaryti. Jos akį patraukė antikvarinės krautuvės vitrina lange.

– Įsivaizduok, kad amfora, kokių būna Akropolio muziejuje, pilna šių auksinių monetų. – Ji parodė į krautuvės langą. Marija pasuko galvą ir pažvelgė. – Tai tavo balsas dabar. Kaskart, kai dainuoji, tu atiduodi vieną šių monetų. Leisk jas išmintingai, mano brangioji, nes kai jos baigsis, daugiau nebebus.

Marija žiūrėjo taip rimtai, kad Elvira vos nenusikvatojo.

– Esu tikra, vieną gražią dieną tu būsi nuostabi diva, vienas puikiausių sopranų, kokius tik pasaulis kada pažinojo, ir pamanysi, kad esi nemirtinga. Bet kai „La Scaloje“ išėisi į sceną nusilenkti ir minia mes rožes tau po kojų, prisimink tas monetas, Marija. Išsaugok savo lobį kuo ilgiau.

Jiedvi minutę paėjęjo kartu tylėdamos, ir paskui Elvira pasakė:

– Beje, trečią padainavai puikiai, ir lengvai, ir niūriai tuo pat metu. Kaip tik taip ir reikėtų dainuoti.

Rimtame jos mokinės veide nušvito šypsena.

Priešais jas išniro konservatorija. Elvira palietė Marijai alkūnę.

– Gerai, Marija. Metas į pamoką.

Pirmas veiksmas

PIRMAS SKYRIUS

Spektaklyje

1968 METŲ SPALIO 20 DIENA, PARYŽIUS

Savo bute Žoržo Mandelio gatvėje Marija teptuku perbraukė akies voką itališku riestu brūkšniu. Jos ranka buvo stulbinamai tvirta. Prieš spektaklį visada taip būdavo: iš pradžių nervindavosi, bet vos tik atsisėdavo priešais savo persirengimo kambario veidrodį, visiškai pasinerdavo į užduotį ir besidažant veidą baimė atlėgdavo.

Atsidarė kambario durys ir įžengė jos tarnaitė Bruna, nešina baltosios lapės boa.

– Atnešiau jums šitą, ponija, iš *urvo* – šįvakar vėsu.

Marija atsidėkodama linktelėjo. Ji nepaklausė Brunos, kodėl ši ėjo iki pat *urvo*, kai kitapus koridoriaus buvo spinta, pilna kailių. Žinojo, kodėl jos tarnaitė leidosi į papildomą kelionę. Šis kailis buvo režisieriaus Lukino Viskončio dovana po pirmosios jų „*Traviatos*“ „La Scaloje“. Visus kitus, daug įprastesnius kailius jai padovanėjo devynerius metus buvęs jos mylimasis Aristotelis Onasis.

– Ar ponja šįvakar puošis rubino auskarais?

Marija linktelėjo. Jos baltos atlasinės suknelės korsažas buvo išsiuvinėtas raudonais ir auksiniais krištoliniais karoliukais. Rubinai suteiktų truputį spalvos jos veidui, kuris buvo išblyškęs, nepaisant makiažo. Ji nesipuoš jokiais kitais juvelyriniais dirbiniais, jokiomis apyrankėmis, jokiais žiedais. Tikrai jokiais žiedais.

Išgirdo lojant savo pudelį Žaisliuką; taigi Frankas jau čia. Frankas Dzefirelis, jos mėgstamas režisierius ir kone artimiausias draugas, visada būdavo punctualus. Ji pasirinko lūpdažį, kuris derėjo prie raudonų jos suknelės karoliukų, ir pradėjo tepti spalvą. Iš arti ta spalva atrodė gąsdinanti, tarsi jos burna būtų pilna kraujo, bet Marija žinojo, kad iš toli ji suteiks jos šypsena ištikinamumo.

Jai įžengus, Frankas žaidė su šuneliu. Išvydęs ją, tiriamai nuo galvos iki kojų nužvelgė ir linktelėjo.

– Pritariu. Oru, bet kartu efektinga. Ar sakiau tau, kad mes sėdėsime greta Bertonų? – Frankas Dzefirelis ką tik buvo režisavęs filmą „Užsispyrėlės sutramdymas“, kuriame vaidino Elizabetė Teilor ir jos dabartinis vyras Ričardas Bertonas.

Marija nustebo.

– Bet ar jie moka prancūziškai?

– Nemanau, bet jie mėgsta dramą. – Frankas nusišypsojo.

Marija pažvelgė į dekoratyvinį XVII amžiaus laikrodį ant židinio. Buvo pusė aštuonių. Tuoj prasidės ceremonija bažnyčioje Skorpijo saloje. Toje Jonijos jūroje plytinčioje pjautuvo formos saloje, kurią Onasis nusipirko, vos tik prasidėjo jūdvių meilės romanas, ir kurioje ji atostogaudavo kiekvieną vasarą iki pat šios. Paskui ji prisiminė, kad Graikijoje yra viena valanda anksčiau. Vestuvės, apie kurias Marija pirmiausia sužinojo prieš dvi dienas iš laikraščių, jau bus pasibaigusios.

Garsiausia našlė pasaulyje – Žaklina Kenedi – dabar bus ponja Aristotel Onasis.

– Marija?

Frankas padavė jai ranką. Ji buvo vėsi ir sausa, o jis pats švelniai kvepėjo žaliosiomis citrinomis. Marija padelsė, paskui persišegnojo. Atsakydama į Franko žvilgsnį, ji tarė:

– Visada prieš spektaklį.

To, ką ji atliks šįvakar, kitaip ir nepavadinsi. Ji nedainuos, bet atliks moters, kuri pasaulyje neturi jokių rūpesčių, vaidmenį taip gerai, lyg stovėtų „La Scalos“ scenoje.

Frankas linktelėjo ir pasakė:

– Garantuoju, kad tu visus užtemdysi, net Elizabetę Teilor.

Akimirką Marija padelsė.

– Tikiuosi, galiu tai padaryti.

Frankas kilstelėjo elegantišką antakį.

– Daugumai moterų tai būtų neįmanoma, bet Marijai Kalas? Žiūrėdamas į savo laikrodį, jis paėmė ją už parankės.

– *Andiamo**. Juk nenorime, kad fotografai išpyškintų visas savo juosteles fotografuodami besikivirčijančius Bertonus.

„*Comédie-Française*“ spektaklis buvo Fedo komedija ir Marijai skaudėjo skruostus nuo šypsenos. Ji nebuvo užsidėjusi akinių, tad veiksmas scenoje buvo išskydęs, išsiliejęs, bet linksmas Elizabetės Teilor kikenimas gretimoje kėdėje leido jai lengvai susiorientuoti, kada juoktis.

Ji buvo susitikusi su Bertonais anksčiau. Jie buvo spindintys, blizgūs žmonės, kokius Aris dievino. Jis daugybę kartų kvietė juos atvykti į „Kristiną“, bet tai niekada neišdegė. Bertonais turėjo nuosavą jachtą.

Marija pastebėjo didžiulį deimantą, žibantį ant Lizės rankos, kuria ji tuo metu gniaužė savo vyro šlaunį. Tas gestas buvo savininkiškas. Marija stengėsi prisiminti, kuris jos vyras buvo

* Eime. (It.) (Čia ir toliau – vert. past.)

Bertonas – ketvirtas ar penktas? Mintyse praskriejo Elizabetės su nėrinių mantilija vaizdas. Ar tai buvo vestuvės su Bertonu, ar su ankstesniu vyru? Bet jos priminė jai kitas vestuves tolimoje Graikijos saloje, ir ji turėjo giliai įkvėpti, kad nesuriktų. Aki-mirką pajuto, kaip pykčio antplūdis graužia jai skrandį ir degina gerklę. Jeigu ji dabar būtų scenoje, būtų Medėja, dainuojanti, kad prisiekia atkeršyti Jasonui, savo neištikimam meilužiui, kuris atstūmė ją ir vedė kitą moterį.

Itūžio atodūsis buvo toks garsus, kad Frankas pasisuko elegantišku profiliu į ją ir palietė jos ranką. Ji žinojo, ką tas prisilietimas reiškė. Ji pamiršo vaidinti moterį, besimėgaujančią gyvenimu. Vėl įsmeigė akis į sceną.

Uždangai nusileidus pora fotografų nubėgo tarp eilių įamžinti publikos. Marija jau ketino nosisukti, bet Elizabetė Teilor stvėrė ją už rankos ir pasilenkė prie jos šnibždėdama:

– Elkis taip, lyg aš tau pasakočiau patį juokingiausią dalyką, kokį tik esi girdėjusi.

Marija sutiko, atmetė galvą iš apsimestinio linksnumo. Nuostabios Elizabetės žibuoklės spalvos akys sužėrėjo.

– Tai turėtų patekti į pirmąjį puslapį. Nerūpestingoji Marija Kalas mėgaujasi juoku su savo sena bičiule Elizabete Teilor.

Ji patapšnojo Marijai per ranką.

– Mes, divos, turime laikytis drauge. Kitą sykį nepasitikėk vyrų tol, kol nebus žiedo tau ant piršto.

Tai buvo Franko mintis nueiti į restoraną „Maxim’s“. Marija tenorėjo grįžti į savo butą, bet buvo įkalbėta, kad pietūs restorane, kuriame ji tiek daug kartų valgė kartu su Ariu, pasiųs neklystamą žinią. Kai automobilis privažiavo prie restorano raudonos ir auksinės spalvos eksterjero Karališkojoje gatvėje, Marija giliai įkvėpė. Laikydamosi Franko rankos ji stabtelėjo priešais foto-

grafų sąlėkį ir apdovanojo juos pačia nuostabiausia šio vakaro šypsena. Apsimetė negirdinti klausimų „Ar gavote žinią iš pono Onasio, ponija Kalas?“, „Ar tai jūsų naujas vyras, Marija?“ ir ėjo aukštai iškelta galva ir džiugiomis akimis, kol pasijuto saugi ištaigingame restorane.

– Kaip malonu jus matyti šįvakar, ponija Kalas. Tikra garbė. – Šeimininkas Žirardo truputį palenkė galvą, taip pripažindamas jos drąsą čia ateiti ir išreikšdamas dėkingumą, kad ji ir vėl pasirinko jo restoraną kaip svarbiausią. – Jūsų įprastas staliukas paruoštas, – toliau sklandžiai kalbėjo Žirardo, – nebent, žinoma, jūs mieliau sėstumėtės kur nors kitur.

– Ir kodėl gi, po galais, aš turėčiau taip elgtis, Gastonai?

Pasitaisiusi boa, Marija įžengė į pagrindinę restorano salę. Ji pasuko prie staliuko kampe po *art nouveau* paveikslu, kuriame buvo vaizduojama besimaudanti nimfa. Tai buvo mėgstamiausias Ario staliukas, nes jis manė, kad iš čia geriausiai mato savo draugus pietautojus, ir atvirkščiai.

– Turėsi man pasakyti, Frankai, kas čia yra. Juk žinai, kokia aš akla.

Marija nuo pat vaikystės buvo trumparegė ir privačioje erdvėje nešiodavo akinius. Bet šįvakar buvo vieša proga. Ji nenorėjo matyti į ją atkreipusių dėmesį žmonių veido išraiškų. Jau ir taip blogai buvo girdėti atpažinimo šnibždesį – taip, tai ji, Marija Kalas, operos dainininkė. Ta, kuri buvo su Onasiu prieš Žakliną Kenedi. Įdomu, kaip ji dabar jaučiasi.

Marija galvojo apie visus tuos kartus, kai stovėjo scenoje kaip Norma ir dainavo apie skausmą, kurį jai sukėlė jos mylimasis trokšdamas vesti kitą moterį. Kai ji išryškindavo nuostabų Belinio partitūros tragizmą, žiūrovai pravirkdavo. Niekas niekada nebuvo geriau to padainavęs. Bet dabar ji suprato, koks netinkamas buvo jos atlikimas, nes žinojo, kaip jautiesi palikta mylimo vyro.

Operos pasaulyje Marija Kalas buvo geriausiai žinoma kaip *la divina* – dieviškoji. Ji kaskart užburdavo auditorijas ne tik įstabiu balsu, bet ir intuityviu dramos pojūčiu, kerėdavo stulbinančiu grožiu. Tačiau dainininkės kelias į šlovę nebuvo rožėmis klotas: vaikystė prabėgo nacių okupuotoje Graikijoje su motina, kuri negailestingai išnaudojo dukros talentą. M. Kalas anksti išmoko apsisaugoti nuo tų, kurie ketina ją pasinaudoti.

Pirmąkart ji patikėjo meile sutikusi graikų laivybos magnatą Aristotelį Onasį. M. Kalas jautė, kad šis vyras joje mato ne tik išskirtinio balsu solistę, bet ir moterį. Prasidėjo jaudinantis operos žvaigždės ir vieno turtingiausių pasaulio vyrų romanas. A. Onasis įtraukė M. Kalas į svaiginančios prabangos gyvenimą, supažindino su tokiomis pasaulinėmis garsenybėmis kaip Elizabet Taylor, Ričardas Bertonas, Vindzoro kunigaikštis bei kunigaikštienė. Tačiau šis gyvenimas akimirksniu subliuško žiniasklaidai pranešus apie A. Onasis ir buvusios pirmosios ledi Džekės Kenedi jungtuves.

New York Times bestselerių autorė Daisy Goodwin pasakoja jautrią istoriją apie moterį, kuri netekusi mylimo vyro atrado savo balsą iš naujo. Nepaprastas talentas, nenumaldoma energija ir natūrali elegancija pavertė M. Kalas pasauline legenda.

